

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”
(для спеціалістів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено викладачем *О. А. Кузьменко*

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права (протокол № 4 від 22.11.2000)

Перезатверджено на засіданні кафедри адміністративного, фінансового та банківського права (протокол № 1 від 31.08.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Кузьменко О. А. Навчальна програма дисципліни “Правове регулювання банківської діяльності” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Правове регулювання банківської діяльності”, плани семінарських занять, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах розбудови правової держави та становлення ринкових відносин важливого значення набуває вивчення правового регулювання банківської діяльності.

Дисципліна “Правове регулювання банківської діяльності” розглядає теоретичні та методичні положення банківської діяльності в Україні, аналізує її форми і напрямки (діяльність Національного банку України, комерційних банків; основи банківських розрахунків, банківського кредитування, валютних банківських операцій, міжнародних банківських операцій), висвітлює банківське законодавство України.

Мета програми — надати студентам допомогу у вивченні дисципліни, яка є специфічною в системі правових дисциплін, враховуючи значення правового регулювання банківської діяльності в умовах становлення ринкової економіки. Коло питань, які висвітлюються у програмі із зазначеного курсу, побудовано таким чином, щоб дати студентам цілісне уявлення про зміст, форми і напрямки банківської діяльності в Україні.

Мета вивчення дисципліни “Правове регулювання банківської діяльності” — оволодіти поняттями, методами, формами, напрямками діяльності банків і визначити правову базу, що її регулює; набути навичок використання здобутих знань у практичній діяльності.

Програма розроблена з урахуванням нового законодавства та узагальнення практики банківської діяльності.

При вивченні дисципліни необхідно ознайомитись як із спеціальним банківським законодавством, так і рекомендованою навчальною та спеціальною літературою, новими публікаціями, міжнародними джерелами.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”

№ п/п	Назва теми
1	Банки і банківська діяльність
2	Правова основа діяльності Національного банку України
3	Правове регулювання діяльності комерційних банків
4	Правові основи банківських розрахунків
5	Кредитні операції банків та їх правові основи
6	Правові основи механізму кредитування
7	Правові основи операцій банків з цінними паперами
8	Правове регулювання валютних банківських операцій
9	Міжнародні валютно-кредитні операції комерційних банків

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”

Тема 1. Банки і банківська діяльність

Поняття та класифікація операцій, що здійснюються банками. Види банківського проценту. Правовий статус банків в Україні. Поняття та правові засади банківської таємниці.

Нормативно-правові акти, що регулюють банківську діяльність.

Література [1; 2; 11; 13]

Тема 2. Правова основа діяльності Національного банку України

Поняття, правовий статус і характерні ознаки Національного банку України. Основні завдання та функції Національного банку України.

Види операцій, які здійснює Національний банк України у межах своєї компетенції. Контрольні та ліцензійні функції, аудит Національного банку України.

Управління готівковим грошовим обігом. Організація розрахунків і бухгалтерського обліку. Діяльність Національного банку України щодо операцій з валютними цінностями. Організація банківської статистики.

Література [1; 2; 6; 15]

Тема 3. Правове регулювання діяльності комерційних банків

Поняття, правова природа та роль комерційних банків. Класифікація комерційних банків. Принципи діяльності комерційних банків.

Порядок реєстрації комерційних банків. Види послуг комерційних банків. Операції, що здійснюються комерційними банками.

Література [1; 9; 11; 18; 21]

Тема 4. Правові основи банківських розрахунків

Поняття та зміст розрахункових відносин. Порядок відкриття і закриття рахунків в установах банку. Класифікація рахунків. Правові форми безготівкових розрахунків.

Зміст договору банківського рахунку. Міжбанківські розрахунки. Здійснення розрахунків між банками різних держав.

Література [4; 10; 19; 22]

Тема 5. Кредитні операції банків та їх правові основи

Поняття, правова природа та види банківського кредитування. Принципи банківського кредитування.

Поняття та зміст кредитних правовідносин. Укладення кредитних договорів.

Література [6; 19; 22]

Тема 6. Правові основи механізму кредитування

Правове забезпечення повернення кредиту. Контроль за виконанням кредитних договорів. Напрямки удосконалення кредитних відносин в Україні.

Література [6; 19; 22]

Тема 7. Правові основи операцій банків з цінними паперами

Види цінних паперів. Форма цінних паперів. Право власності на цінні папери.

Комісійна, посередницька та комерційна діяльність з цінними паперами. Вексельні операції, пасивні операції (з власними ощадними сер-

тифікатами й облигаціями), активні операції (з облигаціями, вкладення в статутні фонди інших підприємств), депозитна діяльність. Обіг цінних паперів.

Література [3; 5; 11; 22]

Тема 8. Правове регулювання валютних банківських операцій

Правовий режим валютних операцій в Україні. Залучення та розміщення валютних коштів, операції з міжнародних розрахунків. Форми міжнародних розрахунків.

Банки як агенти валютного контролю.

Література [8; 19; 22]

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні операції комерційних банків

Комерційний банк як суб'єкт валютно-кредитних відносин. Міжнародні операції комерційних банків: розрахункові, кредитні, валютні.

Література [4; 8; 7; 19; 22]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Банки і банківська діяльність

1. Поняття банківської діяльності.
2. Класифікація банківських операцій.
3. Банківська таємниця: поняття та правові засади.
4. Нормативно-правова база, що регулює банківську діяльність.

Тема 2. Правова основа діяльності Національного банку України

1. Основні завдання та функції Національного банку України.
2. Види операцій, які здійснює Національний банк України.
3. Контрольні та ліцензійні функції Національного банку України.
4. Основні напрямки діяльності Національного банку України щодо операцій з валютними цінностями.
5. Роль Національного банку України в організації банківської статистики.

Тема 3. Правове регулювання діяльності комерційних банків

1. Комерційний банк як суб'єкт банківської діяльності.

2. Види операцій, які здійснюються комерційними банками.
3. Документи, які необхідні для реєстрації комерційного банку.

Тема 4. Правові основи банківських розрахунків

1. Поняття та зміст розрахункових правовідносин. Види рахунків.
2. Порядок відкриття і закриття рахунка в установі банку.
3. Правові форми безготівкових розрахунків.
4. Зміст договору банківського рахунка і банківського вкладу.

Тема 5. Кредитні операції банку та їх правові основи

1. Поняття, призначення та класифікація банківських кредитів.
2. Поняття та зміст кредитних правовідносин.
3. Напрямки вдосконалення кредитних відносин в Україні.
4. Зміст договору банківської позички.

Тема 6. Правові основи механізму кредитування

1. Порядок видачі та погашення кредиту.
2. Правове забезпечення повернення кредиту.
3. Контроль за виконанням кредитних договорів.
4. Механізм взаємозв'язку між банком і позичальником.

Тема 7. Правові основи операцій банків з цінними паперами

1. Поняття цінних паперів.
2. Операції банків з цінними паперами власної емісії.
3. Операції банків з цінними паперами інших емітентів.
4. Правова природа довірчих операцій комерційних банків.

Тема 8. Правове регулювання валютних банківських операцій

1. Поняття валютних операцій.
2. Ліцензування валютних операцій.
3. Порядок ведення рахунків в іноземній валюті.

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні операції комерційних банків

1. Поняття та форми міжнародних розрахунків: банківський переказ, документарне інкасо, документарний акредитив.

2. Міжнародні кредитні операції. Діяльність МБРР.
3. Комерційні банки як суб'єкти міжнародних валютних операцій. Діяльність МВФ.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Перелік питань для написання контрольної роботи, підготовки до іспиту і заліку складений відповідно до програми з дисципліни “Правове регулювання банківської діяльності”. Зазначені питання покликані зорієнтувати студентів на вивчення основних положень правового регулювання банківської діяльності та важливих норм чинного банківського законодавства України. Номер варіанта контрольної роботи студенти вибирають за останньою цифрою номера своєї залікової книжки.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Виникнення та еволюція банківської системи.
2. Ризик при кредитуванні та методи його подолання.
3. Банківський капітал та його роль у процесі становлення банківської системи України.

Варіант 2

1. Функціональне призначення банків.
2. Механізм погашення кредитів і процентів за них.
3. Організація та створення комерційних банків.

Варіант 3

1. Види операцій комерційних банків.
2. Законодавча база функціонування банківської системи.
3. Роль і функції Центрального банку у фінансово-кредитному механізмі ринкової економіки.

Варіант 4

1. Правові основи видачі позик.
2. Види банківських кредитів.
3. Комерційний банк як суб'єкт валютно-кредитних відносин.

Варіант 5

1. Становлення та структура банківської системи.
2. Поняття забезпечення та страхування кредитування.
3. Активні операції.

Варіант 6

1. Основні документи при наданні кредитів.
2. Емісія державних цінних паперів.
3. Пасивні операції комерційних банків.

Варіант 7

1. Міжнародні операції комерційних банків: розрахункові, кредитні та валютні.
2. Роль Центрального банку в регулюванні діяльності комерційних банків.
3. Банківська діяльність, її правовий режим і методи.

Варіант 8

1. Джерела банківського права.
2. Правовий статус і функції комерційних банків.
3. Депозитарна діяльність та обслуговування обігу цінних паперів.

Варіант 9

1. Комерційна та банківська таємниця.
2. Механізм забезпечення виконання кредитних зобов'язань.
3. Фінансові та інші звіти комерційного банку.

Варіант 10

1. Правовий режим готівкових розрахунків.
2. Форми та підстави ліквідації банків.
3. Правовий статус і компетенція Національного банку України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Функції банків.
2. Види операцій комерційного банку.
3. Пасивні операції.
4. Активні операції.
5. Комісійно-посередницькі операції.
6. Роль Національного банку України в регулюванні діяльності комерційних банків.
7. Види банківських кредитів.
8. Основні документи при наданні кредитів.
9. Механізм погашення кредитів і процентів за них.
10. Банківські операції з цінними паперами.
11. Міжнародні операції комерційних банків.
12. Загальні положення Закону України “Про банки і банківську діяльність”.
13. Правовий режим банківських операцій.
14. Контрольні та ліцензійні функції Національного банку України.
15. Операції та послуги комерційних банків.
16. Поняття та зміст розрахункових правовідносин.
17. Принципи здійснення розрахунків банками.
18. Порядок відкриття і закриття рахунків в установах банку.
19. Правові форми безготівкових розрахунків.
20. Види рахунків.
21. Процедура закриття рахунка в установі банку.
22. Правова основа договору банківського рахунка.
23. Здійснення міжбанківських розрахункових операцій.
24. Поняття, призначення та види кредиту.
25. Поняття та зміст кредитних правовідносин.
26. Принципи банківського кредитування.
27. Правова основа договору банківської позички.
28. Правове регулювання ринку цінних паперів.
29. Правове регулювання валютних операцій.
30. Ліцензування валютних операцій.
31. Поняття та види банківських операцій.
32. Види банківського проценту.
33. Правовий статус банків в Україні.
34. Правова база банківської діяльності.
35. Основні функції Національного банку України.
36. Види операцій, які здійснює Національний банк України.

37. Контрольні функції Національного банку України.
38. Ліцензійні функції Національного банку України.
39. Управління готівковим грошовим обігом, яке здійснює Національний банк України.
40. Організація розрахунків і бухгалтерського обліку, що здійснює Національний банк України.
41. Діяльність Національного банку України щодо операцій з валютними цінностями.
42. Національний банк України як організатор банківської статистики.
43. Поняття та класифікація комерційних банків.
44. Принципи діяльності комерційних банків.
45. Види операцій, які здійснюють комерційні банки.
46. Порядок реєстрації комерційних банків.
47. Поняття та зміст розрахункових правовідносин.
48. Порядок відкриття рахунка в установі банку.
49. Процедура закриття рахунка в установі банку.
50. Характеристика розрахункових документів.
51. Класифікація рахунків.
52. Правові форми безготівкових розрахунків.
53. Зміст договору банківського рахунка.
54. Характеристика договору банківського вкладу.
55. Міжбанківські розрахунки.
56. Поняття та види банківських кредитів.
57. Принципи банківського кредитування.
58. Поняття та зміст кредитних правовідносин.
59. Характеристика договору банківської позички.
60. Порядок видачі та погашення кредиту.
61. Правове забезпечення повернення кредиту.
62. Контроль за виконанням кредитних договорів.
63. Механізм взаємозв'язку між банком і позичальником.
64. Напрямки вдосконалення кредитних відносин в Україні.
65. Поняття та види цінних паперів.
66. Операції банків з цінними паперами власної емісії.
67. Зміст договору купівлі-продажу цінних паперів.
68. Поняття та види міжнародних розрахункових операцій.
69. Види міжнародних кредитних операцій.
70. Банківський переказ.
71. Документарне інкасо.
72. Документарний акредитив.

73. Комерційні банки як суб'єкти міжнародних валютних операцій.
74. Характеристика діяльності МВФ.
75. Характеристика діяльності МБРР.
76. Загальна характеристика Закону України "Про банки і банківську діяльність".
77. Банки як агенти валютного контролю.
78. Нормативи діяльності банків.
79. Пасивні банківські операції.
80. Активні банківські операції.
81. Основні документи при наданні кредиту.
82. Вимоги до установчих документів комерційного банку.
83. Вимоги до формування статутного фонду комерційного банку.
84. Форми та підстави ліквідації комерційного банку.
85. Вимоги до оформлення розрахункових документів.
86. Сутність, види та оформлення кредитних правовідносин.
87. Застава та її види. Вимоги до договору застави.
88. Комерційна та банківська таємниця.
89. Статут комерційного банку.
90. Сутність і роль банківської діяльності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Агарков М. М.* Основи банківського права: Курс лекцій. — М., 1994.
2. *Банківська енциклопедія* / За ред. А. М. Мороза. — К.: Ельтон, 1993.
3. *Банківське право* / С. И. Кумок. — М., 1994.
4. *Банківська статистика* / А. В. Головач, В. Б. Захожай, Н. А. Головач. — К.: МАУП, 1999.
5. *Бугулов В. М., Бугулова Т. В.* Національний банк та його операції. — К.: МАУП, 1997.
6. *Вступ до банківської справи* / За ред. М. З. Савчука. — К., 1998.
7. *Гетьман В. П., Килимник Ю. В.* Національний банк в системі влади. — К., 1997.
8. *Дзюблюк О. В.* Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин. — Тернопіль, 1996.
9. *Ефимова Л. Г.* Банківське право. — М.: БЕК, 1994.
10. *Зюнькін А. Г.* Фінансове право. — К., 1999.
11. *Калина А. В., Кошечев А. А.* Работа современного коммерческого банка. — К.: МАУП, 1997.
12. *Костюченко О. А.* Банківське право. — К.: МАУП, 1998.

13. *Попович В. М.* Правові основи банківської справи та її захист від злочинних посягань. — К., 1994.
14. *Ухтуев Г. А.* Банковское право. — М., 1990.
15. *Банківське право.* — К., 2004.
16. *Банківське право України / За ред. А. О. Селіванова.* — К., 2000.
17. *Оранок О. П.* Банківські системи України. Правові засади організації. — К.: Юрінком Інтер, 2003.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Правове регулювання банківської діяльності”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “правове регулювання банківської діяльності”	4
Плани семінарських занять	6
Вказівки до виконання контрольної роботи	8
Завдання для контрольних робіт	8
Питання для самоконтролю студентів	10
Список рекомендованої літератури	12

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
І. О. Денісов
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-711

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП